

**Meervoudige opdracht tot
het maken van een
schetsontwerp voor een
nieuw stadhuis**

Zaandam, 22 augustus 1955

Aan de Gemeenteraad

**Meervoudige opdracht tot het maken van een schetsontwerp
voor een nieuw raadhuis**

Nr 179

ZAANDAM, 22 Augustus 1955

Aan de Gemeenteraad

I- Noodzaak en urgentie van een nieuw raadhuis

In onze voordracht van 20 Januari 1955, nr 37, waarbij wij u het plan Nieuwe Dam ter vaststelling hebben aangeboden, hebben wij u uitvoerig geschreven over de oplossing van het vraagstuk van de oeververbinding van de Zaan in de binnenstad, een oplossing, die een einde zal maken aan een onhoudbare toestand, waaraan Zaandam reeds vele jaren lijdt en op de ernst waarvan, algemeen bekend als die is, wij hier niet behoeven in te gaan. Over de grote lijnen van de oplossing van het vraagstuk is ook reeds vele jaren nagedacht en van gedachten gewisseld. De aangegeven oplossing is definitief. Rekening is gehouden met de ontwikkeling van de gemeente, zodat het gemeentebestuur het nageslacht niet bindt aan een oplossing, die nu voldoet, maar later om welke reden dan ook te bekrompen zou blijken te zijn en zodat dus ook de grote kapitaalsuitgaven, die de gemeente moet doen, te verantwoorden zijn.

Het stemt tot voldoening, dat algemeen wordt ingezien, dat een reeks zeer ingrijpende maatregelen moet worden getroffen. In grote lijnen zijn de werken, die in de naaste toekomst moeten worden uitgevoerd, de volgende.

a- Het verplaatsen van het bodecentrum van de Damkade naar een nieuw aan te leggen expeditiesteiger in de Voorzaan.

b- Het leggen van een dam met bruggen ten noorden van de beide sluizen.

c- Het slopen van een groot aantal panden aan en in de omgeving van de Peperstraat en het verbinden van de nieuwe dam met de Oostzijde door het aanleggen van een nieuwe Peperstraat.

d- Het slopen van een aantal winkels aan de Westzijde, het scheppen van ruimte voor nieuwe winkels en het verbinden van de nieuwe dam met de Gedempte Gracht.

e- Het bouwen van nieuwe bruggen ten zuiden van het havenkantoor, het afbreken van het raadhuis en het verbinden van de bruggen met de wegen ten oosten en ten westen van de Zaan.

Opdat u zich gemakkelijk weer kunt oriënteren, zijn hierbij twee situatie-tekeningen afgedrukt, die onderscheidenlijk de oude en de nieuwe toestand in de binnenstad weergeven.

Met het aanleggen van de onder a bedoelde expeditiesteiger is enige maanden geleden begonnen.

De onder b, c en d genoemde werken strekken ter uitvoering van het plan Nieuwe Dam, zoals u dat heeft vastgesteld. Gedeputeerde Staten hebben aan de rooilijnvoorschriften en het bouwverbod reeds hun goedkeuring gehecht. De voorbereiding van de werken is geruime tijd geleden ter hand genomen.

Omdat het bestaande raadhuis in de weg staat, moet het verdwijnen (zie onder e). Daarom is het noodzakelijk een nieuw raadhuis te bouwen. Het oude raadhuis moet afgebroken zijn tegen de tijd, dat het verkeer van de nieuwe zuidelijke bruggen gebruik kan maken. Vermoedelijk zullen die bruggen in 1960 of 1961 gereed zijn. Daarom is het bouwen van een nieuw raadhuis urgent.

Wegens gebrek aan ruimte biedt het tegenwoordige raadhuis aan twee afdelingen van de secretarie geen onderdak, namelijk de afdeling bevolking met wat daarbij behoort (burgerlijke stand, militaire zaken) en de afdeling huisvesting. Een derde afdeling, de afdeling belastingen, verlaat het raadhuis eerstdaags. Het kantoor van de ontvanger, dat ook in het raadhuis gehuisvest behoort te zijn, is eveneens elders ondergebracht. In het tegenwoordige raadhuis heeft de raadzaal met de daarbij behorende tribune de functie van burgerzaal, raadzaal, trouwzaal, ontvangzaal en de tribune doet, na sluiting der tussendeuren, tevens dienst als vergader- en commissiekamer. Er is geen kamer voor burgemeester en wethouders. Vier wethouders delen drie kamers, waarop ook voor allerlei besprekingen veelvuldig beslag wordt gelegd. Burgemeester en wethouders vergaderen in de burgemeesterskamer. Verschillende werkkamers zijn slecht gelegen en overvol. Garderobe, toiletten en wachtruimten zijn volstrekt onvoldoende. De huidige toestand is dus onhoudbaar. Ook om deze, eveneens klemmende reden is het bouwen van een nieuw raadhuis noodzakelijk en urgent.

Het oude raadhuis is in 1846 gebouwd en heeft de euvelen van vele gebouwen uit die periode. Hoewel het niet elke monumentaliteit mist en fraai ligt, is het verdwijnen uit cultureel en stedenbouwkundig oogpunt geen verlies.

In een gemeente, waar een bouwplaats voor een nieuw raadhuis slechts na de lange weg van onteigening en door afbraak van opstallen kan worden verkregen, in een gemeente, waar ernstig verschil van mening heerst over de keuze van de bouwplaats, of in een gemeente, waar het oude raadhuis een monument is, dat niet gespaard kan blijven, zijn de moeilijkheden groter dan in onze gemeente, waar de bouwplaats gereed ligt en eigendom van de gemeente is, en waar het afbreken van het oude raadhuis niet op wezenlijke bezwaren stuit.

II- Algemene gedachten over een nieuw raadhuis

Een stadhuis vormt een dominant in het stadsbeeld, dient ieder die er naar opziet door schoonheid en allure te treffen, is zetel van het bestuur en is een middelpunt van het gemeenschapsleven der stad op cultureel en sociaal gebied. Het creëren van een nieuw raadhuis heeft dus onder andere stedenbouwkundige, bouwkundige, bestuurlijke en sociaal-culturele aspecten. Over deze aspecten nog een kort woord.

- a- Groot is de betekenis van het raadhuis in het stads- en dorpsbeeld. Wie kent niet een reeks monumentale raadhuizen, die een centrale plaats innemen en karakteristiek zijn voor stad of dorp, gebouwen waar de ingezetenen trots op zijn en zich mee verbonden gevoelen en waar bezoekers van elders bewondering voor koesteren. Zo springt de verantwoordelijkheid van de bouwers van een nieuw raadhuis in het oog. Zij verrichten een daad die voor een reeks van eeuwen betekenis kan hebben.
- b- De architect zal zich rekenschap dienen te geven van de geschiedenis van de Zaanstreek en de geest van haar bewoners. Van de nabijheid van de haven en het wijde uitzicht over het water zal hij kunnen profiteren en de betekenis van het hout voor onze economische geschiedenis zal hem niet ontgaan.

Het opnemen in het ontwerp van een toren en carillon is nodig, het projecteren van een restaurant aan of met uitzicht op het water wenselijk.

Mogelijkheden van uitbreiding dienen te worden aangegeven als ze aanwezig zijn of er behoort te worden toegelicht waarom uitbreiding niet wenselijk of mogelijk is.

- c- De ruimten, die voor het bestuursgedeelte nodig zijn, worden in het programma, waarin de opdracht is omschreven, opgesomd.
- d- Er moet een harmonische wisselwerking zijn tussen het bestuur en het volksleven. Een raadhuis, dat door de burgers wordt gezien als een centrum dat hen telkens weer aantrekt, biedt die wisselwerking goede kansen van ontwikkeling. Door de indruk die de bezoeker ontvangt dient enerzijds besef te worden gewekt voor de bijzondere taak en verantwoordelijkheid van de gemeentelijke overheid en dient anderzijds de band tussen burger en overheid te worden beleefd. Een raadhuis is mede een symbool van de gemeenschap. Daarom moeten ook organen, die werkzaam zijn in het belang van de gemeenschap, gelegenheid hebben er hun bijeenkomsten te houden. Het raadhuis moet zo worden ingericht, dat het zijn verschillende functies, met behoud van een zo groot mogelijke eenheid, doeltreffend kan verrichten.

III- De plaats van een nieuw raadhuis

- a- De Burcht is de aangewezen plaats voor een nieuw raadhuis. Elders in de gemeente is geen passende bouwplaats te vinden of te scheppen. De bouw van de nieuwe bruggen bij de Wilhelminasluis maakt het raadhuis voor bewoners van het westelijk deel der gemeente gemakkelijk bereikbaar en voor het oostelijk deel ligt het centraal.
Mocht de gemeentelijke indeling der streek worden gewijzigd, dan zou een raadhuis op de Burcht niet centraal zijn gelegen. Toch zou ook dan geen betere plaats kunnen worden gevonden. De gedeelten der Zaanstreek met een centrum-functie zijn, in het bijzonder in het midden der streek, weinig ontwikkeld en nergens is een plein van redelijke omvang aanwezig. Wil men de band met het economische centrum der streek handhaven en de voordelen van een plein bij een raadhuis niet verliezen, dan komt alleen de Burcht in aanmerking.
- b- Al is langs de noordzijde van de Burcht een strook bestemd voor het aanleggen van de wegaansluitingen op de nieuwe zuidelijke bruggen, er blijft voldoende ruimte voor het bouwen van een raadhuis. Er blijft ook ruimte voor een plein, dat onmisbaar is voor het houden van volksfeesten, samenkomsten en dergelijke.
- c- De architect mag bij de keuze van de plaats op de Burcht rekening houden met een grenslijn, die westelijker ligt dan de huidige westgrens van de loswal.
- d- Het gehele aanzien van de Burcht, dus ook het aanduiden van de meest wenselijke bebouwing van de wanden van de Burcht en van de naaste omgeving, behoort tot de inhoud van de opdracht. Zo ook de met het verkeer samenhangende problemen, bijvoorbeeld het parkeren, aankomen en vertrekken van trouwstoeten en dergelijke.

IV- Meervoudige opdracht

Op grond van de ervaring, die in verschillende steden is opgedaan, en overeenkomstig het mondelinge advies van de directeur van de Bond van Nederlandse architecten (B.N.A.) stellen wij u voor een meervoudige opdracht tot het maken van een schetsontwerp voor een nieuw raadhuis te verlenen.

Het is gebleken, dat deze vorm zich gunstig onderscheidt van de openbare of besloten prijsvraag. Als een opdrachtgever een meervoudige opdracht verleent, wil dat volgens een leidraad van de B.N.A. zeggen, dat hij aan meer dan één architect tegelijk opdraagt ieder een ontwerp (doorgaans een schetsontwerp) te maken voor hetzelfde object, met de bedoeling met behulp van de ingezonden ontwerpen de architect te kiezen, die hij met de verdere voorbereiding van het werk en de leiding over de uitvoering daarvan zal belasten. De meervoudige opdracht verenigt twee elementen in zich. In de eerste plaats treedt de opdrachtgever ten opzichte van ieder der uitgenodigde architecten in de normale rechtsverhouding opdrachtgever-architect en in de tweede plaats organiseert hij onder die architecten een wedstrijd. Het is zeer aan te bevelen, dat de opdrachtgever zich ter zijde laat staan door een deskundige of een deskundige adviescommissie, d.w.z. een commissie, die voor de meerderheid bestaat uit architecten, die tot het beoordelen van de architectonische verdiensten van de ingezonden ontwerpen bevoegd zijn.

Ter voorbereiding van het verlenen der opdracht hebben wij medewerking gevraagd van het College van advies inzake de keuze van een architect van de B.N.A. Dit college heeft ons architecten voorgedragen en op grond daarvan stellen wij u voor een opdracht te verlenen aan de heren G. M. G. Bakker te Zaandam, Ir G. J. van der Grinten te Amersfoort, A. Komter te Amsterdam, J. W. H. C. Pot te Amsterdam en J. Schipper te Zaandam (namen in alphabetische volgorde). Het is ons gebleken, dat deze architecten bereid zijn de opdracht te aanvaarden. Het College van advies inzake de keuze van een architect heeft ons desgevraagd ook architecten aanbevolen voor de samenstelling van een deskundige adviescommissie, die volgens de richtsnoeren van de B.N.A. voor de meerderheid uit deskundigen moet bestaan. Wij stellen u voor een adviescommissie in te stellen en op grond van de aanbeveling tot leden daarvan te benoemen Prof. Ir F. P. J. Peutz te Heerlen, Ir H. G. Schelling te Utrecht en Ir J. J. M. Vegter te Leeuwarden. Van gemeentewege zal met deze commissie worden samengewerkt door de burgemeester, de secretaris der gemeente en de directeur der gemeentewerken, het driemanschap, dat daarvoor is aangewezen.

V- Omvang en inhoud van het nieuwe raadhuis

Opdat de opdracht niet bij voorbaat onuitvoerbaar zal zijn wegens de abnormale grootte van het gebouw, is aan de directeur der gemeentewerken gevraagd, wat de maximale inhoud kan zijn van een op de Burcht te bouwen raadhuis, dat berekend moet zijn op een gemeente van plm. 100 000 zielen. De uitslag van het onderzoek is van belang voor de inventarisatie van de ruimten, die in het raadhuis moeten zijn.

Zoals u bekend is, is de dienst voor sociale zaken slecht gehuisvest in twee verspreid liggende particuliere gebouwen, aangevuld met een houten noodgebouw, en is de dienst der gemeentewerken met wat daarbij behoort (grondbedrijf, bouw- en woningtoezicht) gehuisvest in een pand, waaraan geen uitbreiding van enige omvang kan worden gegeven. De directeur der gemeentewerken betreft daarom in zijn onderzoek de vraag of en in hoeverre het mogelijk is, deze twee diensten in het nieuwe raadhuis onder te brengen. Wenselijk vinden wij dit wel, mede omdat de kans bestaat, dat het raadhuis later het bestuurscentrum zal zijn van een groter gebied dan dat van de tegenwoordige gemeente. Voor die diensten zouden dan afzonderlijke gebouwen

kunnen worden gesticht, zodat vergroting van het raadhuis dan overbodig is. Het kan voor de architect aantrekkelijk zijn een gebouw te ontwerpen, dat zich niet leent voor uitbreiding. Dit behoeft niet op onoverkomelijke bezwaren te stuiten, mits er tenminste ruimte is en blijft voor de afdelingen die in de secretarie niet mogen ontbreken. Een latere generatie kan afzonderlijke dienstgebouwen naar eigen inzicht en in-eigentijdse stijl tot stand brengen. De sanering der stad levert in de loop der jaren zowel in het westelijk als in het oostelijk deel der gemeente voldoende ruimte voor openbare gebouwen op.

In het nieuwe raadhuis moet in ieder geval ruimte zijn voor

- a- het bestuursgedeelte,
- b- de afdelingen der secretarie,
- c- het kantoor van de ontvanger,
- d- de spaarbank,
- e- de administratie van de stichting centraal woningbeheer,
- f- algemene accommodatie.

Ook behoort er ruimte beschikbaar te zijn voor het sociografisch bureau Zaanstreek, indien blijkt dat de commissie voor dit bureau er prijs op stelt dat het bureau in het raadhuis wordt gevestigd.

Het lijkt ons toe, dat het niet rationeel is de administraties van andere diensten, bedrijven en instellingen dan de hiervoor genoemde in het raadhuis onder te brengen. Wel moet in het raadhuis reserveruimte zijn, bijvoorbeeld voor een eventueel in het leven te roepen centrale boekhouding.

Wat betreft een voorlopige inventarisatie van de ruimten, verwijzen wij u naar de ter inzage liggende stukken.

Wij zullen u te zijner tijd ter hand stellen het volledige programma, waarin de opdracht is omschreven.

VI- Tijdschema van voorbereiding en uitvoering

In Februari 1955 vond de eerste interne bespreking over het bouwen van een nieuw raadhuis plaats. Een voorlopige nota werd opgesteld, die diende als hulpmiddel in een forumbijeenkomst op 10 Maart 1955, waarin de burgemeesters van Amersfoort, Bussum, Hengelo en Schiedam met hun medewerkers aan ons en de staf van de dienst der gemeentewerken inlichtingen hebben verschaft, die van groot nut zijn gebleken voor ons werk. Het werd ons duidelijk wat er vastzit aan het voorbereiden van het bouwen van een raadhuis. Een verslag van deze bijeenkomst ligt voor u ter inzage. Mede op grond van deze bijeenkomst werd een nota opgesteld, gedateerd 17 Maart 1955, die bij de verdere voorbereiding goede diensten heeft bewezen. Ook deze nota ligt voor u ter inzage. Begin April werd de medewerking gevraagd van het College van advies inzake de keuze van een architect.

Er is voor de voorbereiding en uitvoering een tijdschema opgesteld, waarin geen rekening is gehouden met vertragingen, die zich zouden kunnen voordoen financiële moeilijkheden, bezwaren van hogere organen, beperkingen op het gebied van bouwen).

Dit schema luidt als volgt:

Voorlopige besprekingen:	Februari tot en met Juli 1955
Keuze van architecten en instelling en samen-	
stelling van deskundige adviescommissie:	1 September 1955
Maken van schetsontwerpen:	1 October 1955—1 October 1956

Keuze van schetsontwerp en verlenen van
definitieve opdracht: Laatste kwartaal 1956
Bestekklaarmaken van gekozen ontwerp: 1957
Bouwen, nadat goedkeuring op de uitgaaf
en goedkeuring tot het bouwen tijdig
zijn verkregen: 1958—1960/61

Wij spreken hier de hoop uit, dat er geen tegenslagen optreden, die ernstige vertragingen veroorzaken.

VII- Financieel aspect

In dit stadium valt uiteraard nog niet bij benadering te zeggen, hoe groot de stichtingskosten van het nieuwe raadhuis zullen zijn. De financiering daarvan komt uiteraard later aan de orde. Met de kapitaalslasten zal al rekening moeten worden gehouden bij het opstellen van een herzien veel-jaren-plan. Het Fonds voor het bouwen van een nieuw gemeentehuis is tot dusver niet groter dan het symbolische bedrag van ruim f 10 000,—. Bij het aanbieden van de begroting voor 1956 zullen wij u voorstellen f 1 000 000,— aan de algemene reserve te onttrekken en dit bedrag in het fonds te storten.

Uit het feit, dat de gemeente ten opzichte van ieder der uitgenodigde architecten in de normale rechtsverhouding opdrachtgever-architect treedt, volgt onder andere, dat een van de normale honorariumregelingen van de B.N.A. van toepassing is. Ook voor de honorering van de leden van de adviescommissie zijn normen. Bijkomende kosten inbegrepen is met het verlenen van een meervoudige opdracht een bedrag van naar schatting f 80 000,— gemoeid.

Op grond van het bovenstaande stellen wij u voor een besluit te nemen overeenkomstig het hieronder opgenomen ontwerp.

Burgemeester en wethouders van Zaandam,

K. SIKMA, *secretaris*

W. THOMASSEN, *burgemeester*

De Raad der gemeente Zaandam,

Gelezen hebbende de voordracht van burgemeester en wethouders van 22 Augustus 1955, nr 179,

Besluit:

I- De gemeente verleent een meervoudige opdracht tot het maken van een schetsontwerp voor een nieuw raadhuis op de Burcht aan de architecten G. M. G. Bakker te Zaandam, Ir G. J. van der Grinten te Amersfoort, A. Komter te Amsterdam. J. W. H. C. Pot te Amsterdam en J. Schinner te

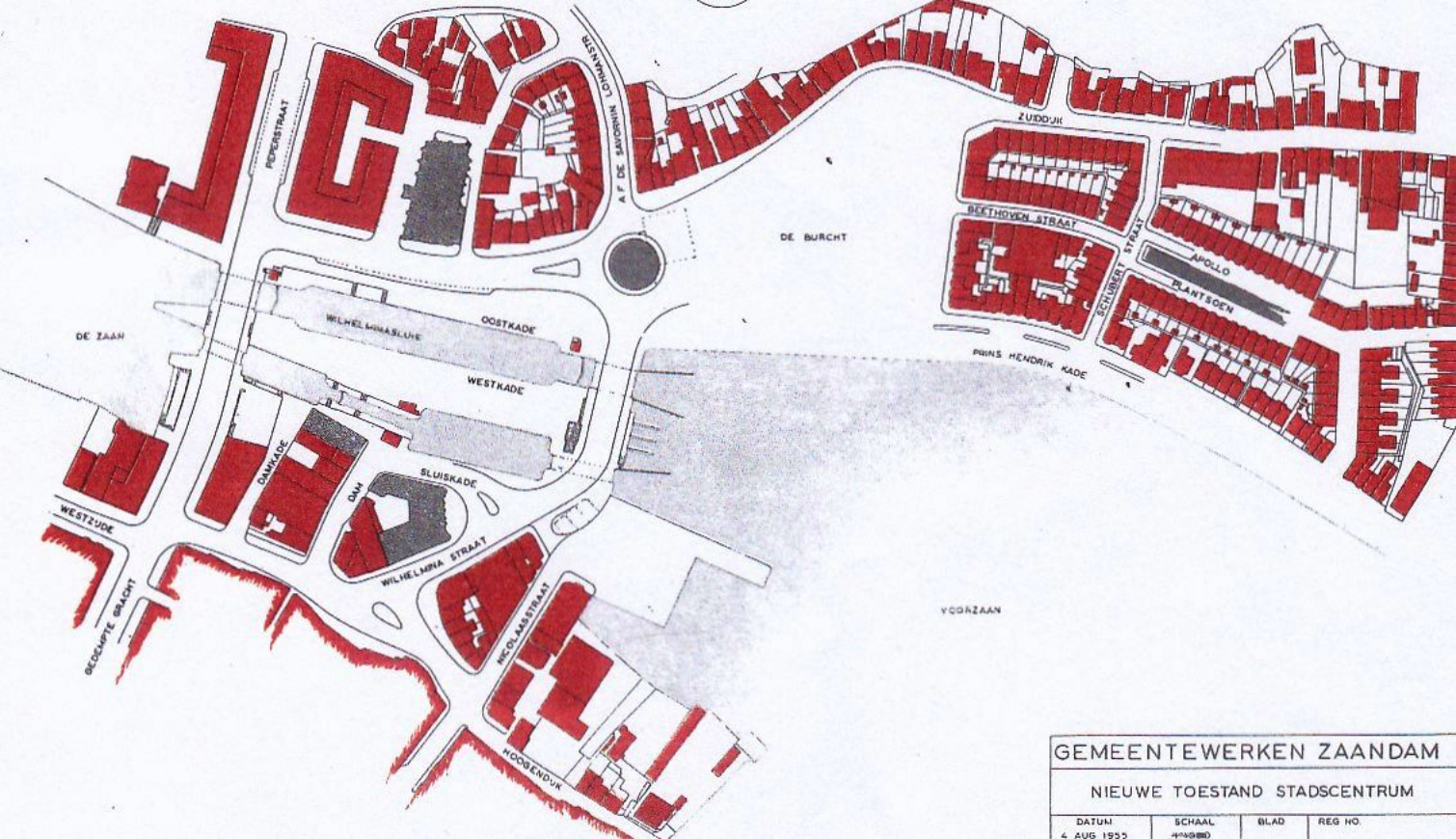
II- Terzake van de onder I bedoelde opdracht een commissie van advies in te stellen, die het gemeentebestuur ter zijde staat, en tot leden van die commissie te benoemen Prof. Ir F. P. J. Peutz te Heerlen, Ir H. G. Schelling te Utrecht en Ir J. J. M. Vegter te Leeuwarden.

III- Ter bestrijding van de kosten, die uit het bepaalde onder punt I en II voortvloeien, een crediet van f 80 000,— beschikbaar te stellen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van
1 September 1955

, voorzitter

, secretaris

GEMEENTEWERKEN ZAANDAM

NIEUWE TOESTAND STADSCENTRUM

DATUM	SCHAAL	BLAD	REG. NO.
4 AUG 1955	1:5000		